

Irak'ta Türkmenlerin Erken Seçim Hazırlıkları

ADİL ZİNEELABDİN

Araştırma Asistanı

ORSAM

“

Yeni Seçim ve Irak Bağımsız Yüksek Seçim Komiserliği (IBYSK) yasası doğrultusunda yeni Federal Yüksek Mahkeme üyeleri denetimiyle yapılacak olan parlamento erken seçimleri, halkın katılım oranıyla 2003 sonrası siyasi düzene olan güveni onaylama bağlamında referandum şeklinde değerlendirilebilir.

”

Irak'ta 10 Ekim 2021'de yapılması planlanan erken seçimlerin, 2003 yılından itibaren başlayan siyasi süreçte belirleyici dönüm noktası olması beklenmektedir. Zira daha önceki seçimlerden farklı bir seçim sistemi ve hükümet kurulma şekli belirlenmiştir. Buna göre daha önce her bir vilayet seçim bölgesi olarak ele alınırken, mevcut durumda her vilayetin nüfus oranı baz alınarak belirlenen sandalye sayısının dörtte biri oranında verilen kadın kotasına göre daraltılmış bölge seçim sistemine gidilmiştir. Bu hâliyle her vilayet birden fazla seçim bölgesine bölünmüştür. Yeni Seçim ve Irak Bağımsız Yüksek Seçim Komiserliği (IBYSK) yasası doğrultusunda yeni Federal Yüksek

Mahkeme üyeleri denetimiyle yapılacak olan parlamento erken seçimleri, halkın katılım oranıyla 2003 sonrası siyasi düzene olan güveni onaylama bağlamında referandum şeklinde değerlendirilebilir. Kritik öneme haiz olan bu seçimlerin Türkmenlerin Irak'taki temsili açısından da önemli bir yere sahip olacağını söylemek yanlış olmayacaktır.

TÜRKMENLERİN YARIŞTIĞI SEÇİM DAİRELERİ

Kerkük vilayeti 2020 yılı 9 sayılı Seçim Yasası'yla üç bölgeye ayrılarak parlamentodaki 12 sandalyenin dağılımı, il merkezinde 4; Kerkük'ün doğusunda 5 ve Havice ile Riyad kapsayan bölgede ise 3 olacak şekilde belirlenmiştir. Türkmenlerin yoğunlukla bulunduğu

Kerkük Seçim Dairelerine İlişkin Sahadan Elde Edilen Veriler

Birinci Seçim Bölgesi (Kürt Çoğunluklu)	İkinci Seçim Bölgesi (Türkmen Çoğunluklu)	Üçüncü Seçim Bölgesi (Arap Çoğunluklu)
Sandalye Sayısı: 5 (4 Erkek 1 Kadın Kotası)	Sandalye Sayısı: 4 (3 Erkek 1 Kadın Kotası)	Sandalye Sayısı: 3 (2 Erkek 1 Kadın Kotası)
Aday sayısı: 41	Aday sayısı: 60	Toplam seçmen sayısı: 210.026
Toplam seçmen sayısı: 419.182	Toplam seçmen sayısı: 350.648	Aday sayısı: 41 (10 kadın aday)
Türkmenlerin tahmini oy sayısı: 15-20 oy arası	Türkmenlerin tahmini oy sayısı: 60 üzeri	Bu bölgedeki Türkmen oy sayısı sınırlıdır.

seçim bölgesi 2. seçim bölgesi olarak adlandırılmaktadır. 2. seçim bölgesi aşağıdaki yerleşim yerlerini kapsamaktadır: Merkez ilçe, Tisin,

Korya, Dakuk, Bağdat yolu, Vasiti, Kadisiye, Tazehurmatu, Reşat, Musalla, Hasa, Riyaz, Nur Sempti, Hay el-Askeri, Yaycı, Altıncöprü

(bir kısmı) ve Arafa (bir kısmı). Kalan diğer iki seçim bölgeleri ise Kürtlerle Arapların yoğunlukla bulunduğu bölgeleri kapsamaktadır.

“

9 sayılı 2020 yılı Irak Milletvekili Seçim Yasası'yla Kerkük'ün üç seçim bölgesine ayrılması, Türkmen siyasi partilerinin gelecek seçimlere yönelik yeni stratejilerini ortaya koymasını gerektirmiştir.

”

IBYSK'ye Göre 2018 Parlamento Seçimlerinde Kerkük'teki Oy Dağılımı

KYB	Kerkük Türkmen Cephesi	Kerkük Arap Koalisyonu
125.472 Oy	50.640 Oy	43.046 Oy
6 Milletvekili	3 Milletvekili	3 Milletvekili

Musul Vilayetinin 4. Seçim Bölgesindeki Seçmen Dağılımı

Telafer Merkez (Türkmen Çoğunluklu)	Zummar (%40 Gergeri, %30 Arap ve diğeri Kürtler)	Rabia (Arap Bölgesi)	İyaziye (Türkmen Çoğunluklu)
108.510	63.385	45.403	29.785

Selahaddin Vilayeti 2. Seçim Bölgesindeki Seçmen Dağılımı

Tuzhurmatu	Amirli	Yesrib	Duceyil	Beled	Zuluya	Dor
84.792	17.154	29.753	56.134	68.304	31.458	16.645

Diyala Vilayeti 4. Seçim Bölgesindeki Seçmen Dağılımı

Hanekin	Celeve	Saadiye	Karatepe
81.233	53.705	31.914	38.705

9 sayılı 2020 yılı Irak Milletvekili Seçim Yasası'yla Kerkük'ün üç seçim bölgesine ayrılması, Türkmen siyasi partilerinin gelecek seçimlere yönelik yeni stratejilerini ortaya koymasını gerektirmiştir. Yeni seçim yasası ve Kerkük'teki güçlü rekabet Irak Türkmenlerini erken seçim hazırlıklarına itmiştir. 10 Şubat 2021'de Türkmen siyasi partileri, tek listeyle seçimlere katılmak için Irak Türkmenler Cephesi seçim koalisyonunu kurmak üzerinde anlaşmışlardır. Ancak koalisyon başkanlığı konusundaki anlaşmazlıklar nedeniyle Irak Türkmen siyasi partileri yeni bir anlaşmaya vararak 8 Nisan 2021'de dokuz siyasi partinin, seçimlere tek liste olarak katılacağı açıklanmıştır. Birleşik Irak Türkmenler Cephesi listesine dâhil olmayan Türkmen siyasi partilerin ve diğer siyasi güçlerle hareket eden Türkmen şahsiyetlerin arasında iş birliğinin bulunmaması Türkmenlerin Irak genelindeki 83 seçim bölgesinden en güçlü oldukları Kerkük vilayeti 2. seçim bölgesinde oylarının dağılmasına sebep olabilir.

“
IBYSK'nin yayımladığı listeye göre, 69 adayın bulunduğu 2. seçim bölgesinde 8 Türkmen adayı Tuzhurmatu ve Amirli ilçelerinden seçimlere katılmaktadır.”

Sekiz seçim bölgesine bölünen Musul vilayetinin dördüncü seçim bölgesi Türkmenlerin güçlü olduğu ikinci seçim bölgesidir. Telafer ilçesi ve ona bağlı Zummar, Rabia ve İyaziye nahiyelerini kapsayan bölgede Türkmenler yarışa girmektedir. Telafer haricinde Musul vilayetinin tamamında 2018 parlamento seçimleri kazanan Türkmen adayların toplam oy sayısı 22.908 olmuştur. Ancak yeni seçim yasasıyla 8 seçim bölgesine bölünen Musul vilayetinin Telafer haricindeki Türkmen bölgeleri Arapların ve diğer etnik grupların yoğun olduğu bölgelere dağılmıştır. Bu durum Türkmenlerin 4. seçim bölgesi dışındaki bölgelerden Türk-

men milletvekili çıkarmasının zor olduğunu ortaya koymuştur. Musul vilayeti 7. seçim bölgesi Reşidiye nahiyesinde Türkmenlerin azımsanmayacak derecede oyu bulunmaktadır. Türkmen çoğunluklu olan Reşidiye nahiyesinin toplam seçmen sayısı 34.878 civarındadır. 7. seçim bölgesindeki Türkmenlerin tek aday üzerinde anlaşmaları durumunda bir milletvekili çıkarılması söz konusudur. Ancak şunu belirtmek gerekir 2018 seçimlerinde Musul vilayetinden 4 Türkmen milletvekili çıkmıştır.

Üç seçim bölgesine ayrılan Selahaddin vilayetindeki Tuzhurmatu ve Amirli ilçeleri, 4 sandalyesi bulunan 2. seçim bölgesinde seçim yarışına katılacaklar. 2. seçim bölgesinde Türkmenlerin bir erkek bir kadın çıkarabileceği konuşulmaktadır. Ancak diğer seçim bölgelerinde olduğu gibi Tuzhurmatu ve Amirli'deki siyasi güçler ve önemli şahsiyetler arasında herhangi bir mutabakat söz konusu değildir. Ayrıca bu aktörler bölge olarak Tuzhurmatu ve Amirli ilçe

içerisinde herhangi bir uzlaşmaya varmış değildir. 2018 seçimlerinde Tuzhurmatu ve Amirli ilçelerinden Bedir Örgütü adayı Mehdi Taki İsmail seçimleri kazanmıştır. IBYSK'nin yayımladığı listeye göre, 69 adayın bulunduğu 2. seçim bölgesinde 8 Türkmen adayı Tuzhurmatu ve Amirli ilçelerinden seçimlere katılmaktadır.

Irak Türkmenlerinin önemli bir nüfusu da 4 seçim bölgesine bölünen Diyala vilayetinin 4. seçim bölgesindedir. Diyala vilayetindeki Türkmenlerin tek aday üzerine anlaşmaları durumunda seçimlerde milletvekili çıkarma potansiyeli bulunmaktadır. Aynı şekilde Erbil'de Türkmenlerin 4. seçim bölgesinde bir kadınla seçimlere odaklanması Türkmenlerin Erbil'den bir milletvekili çıkarmasını sağlayabilir.

TÜRKMENLERİN SEÇİM HAZIRLIKLARI

Birleşik Irak Türkmenler Cephesi Koalisyonu ile bir araya gelen Türkmen siyasi partileri, Irak'ın genelinde tek listeye seçimlere katılma kararlarına rağmen bazı adaylar üzerinde bir uzlaşmaya varamamıştır. Seçimlere aday kayıtlarının sürecinin sona ermesine rağmen Türkmenlerin parlamentodaki temsilcilerini artırmak ve belli adayların desteklenmesi için Türkmen siyasi aktörleri arasındaki çabalar devam etmektedir. Kerkük vilayeti 2. seçim dairesinden İbrahim Necef Hamzeli, Necdet Circis adaylıktan çekilirken Türkmen Milliyetçi Hareketi Tulin Zuheyir'den 1. seçim bölgesinde desteğini çekmiştir. Öte yandan Türkmen adaylar arasında birliktelik sağlamak amacıyla 21 Mayıs, 12 ve 20 Haziran 2021

tariflerinde Tuzhurmatu'da Türkmen Sarayı'nda Tuzhurmatu'nun önde gelenlerinden oluşan Tuzhurmatu Türkmen Meclisi toplantı yapmış olsa da somut sonuçlar ortaya çıkmamıştır.

Türkmenlerin seçimlere katılımını artırmak amacıyla Türkmeneli Partisi Riyaz Sarkahya ile Türkmen Adalet Partisi Başkanı Sabah Hüseyinoğlu siyasi parti üyeleriyle bir araya gelerek seçimlerle ilgili toplantı düzenlemişlerdir. Türkmen siyasi partilerin bir araya gelerek seçmenlere ortak şekilde hitap etmelerinin, Türkmen seçmenin oy kullanma motivasyonu üzerinde etkili olabileceğini söylemek yanlış olmayacaktır. Bu nedenle yeni seçim yasasında çoklu bölge ve en çok oy alan adayın seçimleri kazanması hükümlerinin benimsenmesi, yoğun propagandayı gerektirmektedir. Aksi hâlde adaylara dengesiz oy dağılımı, yüksek katılımı olumsuz etkileyerek parlamentoda temsili zayıflatabilir. Yeni seçim yasası gereklerine uygun olarak Türkmen partileri, seçim teşvik komisyonu kurarak seçmenlerin bilincini artırmak için önemli bir adım atmıştır.

Türkmen siyasi partileri, kendi aralarındaki görüşmeleri ve seçim rekabetini yürütürken Irak Türkmen Cephesi (ITC) 17 Haziran 2021'de, 2018 parlamento seçimlerinde yaşanan seçim hilelerinin tekrar yaşanmaması için IBYSK Kerkük Ofisinin üçlü (Türkmen, Kürt ve Arap) idareyle yönetilmesini ve seçim güvenliğinin federal güçler tarafından sağlanmasını istemiştir. Gelecek seçimlerin bir dönüm noktası olması ve halk ile siyasi düzen arasındaki güvenin

inşası açısından kritik öneme haiz olan seçimlerde genellikle seçimleri şaibeli olarak ileri sürülen Kerkük'e dikkat edilmesi yerinde olacaktır. BM gözetiminde yapılması planlanan seçimlerde Türkmen siyasi partilerin bir araya gelerek IBYSK Kerkük Ofisinin idaresine ilişkin adımlar atması yerinde olacaktır. Zira 2018 seçimlerinde de görüldüğü gibi IBYSK'nin Kerkük Ofisi taraflı davranabilmektedir.

Bu nedenle üç ay sonra yapılması planlanan seçimlerde Türkmenlerin seçim dairelerindeki aday anlaşmazlıklarının giderilmesi Türkmen temsiliyetinin Irak Parlamentosunda artırılması açısından faydalı olacaktır.

2021 Nisan ayında bir araya gelerek Irak Türkmenler Cephesi Seçim Koalisyonunu kuran Türkmen siyasi partileri arasında seçim adayları üzerindeki anlaşmazlıklar devam etmektedir. Bu nedenle üç ay sonra yapılması planlanan seçimlerde Türkmenlerin seçim dairelerindeki aday anlaşmazlıklarının giderilmesi Türkmen temsiliyetinin Irak Parlamentosunda artırılması açısından faydalı olacaktır. Bu soruna ilişkin her seçim dairesinin içerdiği bölgelerde Türkmen adayları kendi aralarında ön seçim yaparak seçimlerde yarışacak adayları belirleyebilir. Böylece Türkmen siyasetçiler, ortak tavır sergileyerek Türkmen halkının ve Türkmen bölgelerinin geleceğini partilerin tekil çıkarlarının üstüne konumlandıklarını gösterme yönünde önemli adım atmış olacaklardır. ■